

Jina Namba Yako

Sahihi ya mtahiniwa

102/2

KISWAHILI

Karatasi 2

Julai/Agosti 2013

Muda : Saa 2½

Tarehe

TATHMINI YA SHULE ZA UPILI ZA JIMBO LA MERU KIDATO CHA NNE

KISWAHILI

Karatasi 2

Julai/Agosti 2013

Muda : Saa 2½

MAAGIZO

- Andika jina lako na namba yako katika nafasi ulizoachiwa hapo juu.
- Jibu maswali yote.
- Andika majibu yako katika nafasi zilizoachwa katika kitabu hiki cha maswali.
- Watahiniwa ni lazima wahakikishe kwamba kurasa zote za karatasi hii zimepigwa chapa sawasawa na kuwa maswali yote yamo.

Kwa Matumizi ya Mtahini Pekee

Swali	Upeo	Alama
1	15	
2	15	
3	40	
4	10	
Jumla	80	

1. UFAHAMU (ALAMA 15)

Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali.

Kuanzia sasa madereva watakaosababisha vifo kwa kutokuwa waangalifu barabarani watafungwa jela maisha. Nao wale ambao watapatikana na hatia ya kuendesha magari wakiwa walevi watatozwa faini ya ksh.500,000, kifungo cha miaka 10 au adhabu zote mbili.

Hizi ndizo baadhi ya adhabu kali zilizo katika sheria mpya ya Trafiki iliyotiwa saini na Rais Mwai Kibaki mnamo Alhamisi wiki hii.

“Mtu atakayepatikana na hatia ya kuendesha gari akiwa mlevi au baada ya kutumia dawa za kulevya atahukumiwa kifungo kisichozidi miaka 10 au atozwe faini isiyozidi sh.500,000 au apewe adhabu zote mbili,” inasema sheria hiyo imetokana na marekebisha yaliyoafanywa sheria ya Trafiki ya hapo awali. Yeyote atakayepatikana akiendesha gari bila leseni pia atapokea adhabu kama hiyo.

Waendeshaji pikipiki za bodaboda nao hawajasazwa. Wao pia watahitajika kuwa na leseni na kofia maalum na jaketi inayoakisi mwangaza.

Abiria wao pia watahitajika kuvalia kofia na jaketi aina hiyo. Atakayepatikana na hatia ya kukiuka shuruti hili ataadhibiwa kwa kutozwa faini ya sh.10,000, jela mwaka mmoja au adhabu zote mbili.

Sheria hii inajiri wakati ambapo nchi hii imezongwa na ongezeko la ajali za barabarani ambazo kiwango kikubwa husababishwa na makosa ya kibinadamu kama vile uendeshaji wa magari kiholela.

Takwimu kutoka idara ya Trafiki yaonyesha kuwa watu wanane hufariki huku wengine 20 wakijeruhiwa kila siku kwenye ajali za barabara.

Kwa jumla watu takriban 3000 hupoteza maisha yao katika ajali za barabarani kila mwaka, asilimia 23 ya vifo hivyo vikisababishwa na magari ya uchukuzi wa abiria. Majuzi sekta ya kibinafsi, chini ya uongozi wa kampuni ya sipa ya rununu, Safaricom na chama cha wamiliki wa vyombo vya habari, ilizindua kampeni ya kitaifa inayolenga kupunguza ajali za barabarani chini ya kauli mbiu “TOA SAUTI”.

Kupitia mpango huo wananchi wanahamasishwa kutoa habari kwa maafisa wa usalama wanaposhuhudia vitendo vyovyote vinavyohatarisha maisha ya watumiaji barabara.

“Madereva pia watahitajika kutahiniwa upya baada ya miaka miwili ili kubaini ikiwa bado ni weledi katika utendakazi wao,” inasema sheria hiyo.

Vilevile, sheria hiyo inampa Inspekta mkuu wa polisi mamlaka ya kutenga maeneo ambapo vizuizi vya barabara vitapaswa kuwekwa, na kuondolea mbali mwenendo wa sasa ambapo polisi wa Trafiki huweka vizuizi bila mpango maalum. Inatarajiwa kuwa sheria hii itapelekea kupungua kwa visa vya ajali barabarani humu nchini.

Maswali

a) Ipe taarifa uliyoisoma anwani mwafaka. (alama 1)

.....

b) Eleza sababu za ongezeko la ajali barabarani. (alama 4)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

c) Taja aina za adhabu zinazotolewa na sheria mpya ya trafiki. (alama 4)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

d) Mbali na sheria za trafiki ni njia zingine zipi zinazoweza kupunguza ajali za barabarani ?

(alama 3)

e) Eleza maana ya maneno haya kama yalivyotumiwa katika kifungu :

(alama 3)

i) hawajasazwa

ii) shuruti

iii) mwenendo

2. MUHTASARI : (ALAMA 15)

Utalii ni sekta muhimu sana katika uchumi wa nchi yetu. Mamilioni ya watalii huzuru nchi yetu kila mwaka ili kuja kujionea mandhari ya kuvutia pamoja na mbuga za wanyama zenye ufahari wa kimataifa. Wanyama wa mbugani wanaopatikana ni kama vile ndovu, kifaruru, twiga, simba, chui na ndege kama vile kongoni, flamingo, tai, mbuni na kadhalika. Wanyama hawa na ndege huwawutia sana watalii kiasi cha kuwapiga picha kuzihifadhi ili wafikapo makwao waweze kuwaonyesha jamaa zao ambao nao huingiwa na shauku ya kutaka kuvinjari katika nchi yetu ya Kenya.

Watalii wanapofika nchini huimarisha pato kubwa kutokana na fedha nyingi za kigeni wanazoipatia nchi hii kama ushuru. Wanapotembelea mbuga za wanyama pia hutoa ada fulani ya fedha ambazo husaidia kuongeza pato letu la kiuchumi. Katika hoteli au mikahawa wakulima humu nchini hupata fursa ya kuyauza mazao yao kama vile mboga, matunda, mayai, nyama na kadhalika na kupata riziki zao. Vijana wengi ambao wamekuwa wakirandaranda mitaani hupata nafasi za ajira za kazi mbalimbali kama vile unajimu, upishi, ulinzi, ukalimani na kadhalika. Wengine huajiriwa kama madereva au waelekezi wa watalii hawa. Watalii pia huimarisha uhusiano mwema baina ya nchi yetu na nchi tofauti tofauti wanazotoka. Uhusiano huo hudumisha amani na utangamano nchini. Watalii hawawezi kuzuru nchi ambayo inakosa amani.

Hata hivyo, kama waswahili walivyosema hakuna mchele hukosao ndume. Shughuli za utalii katika nchi yetu zimetuletea madhara si haba. Baadhi ya watalii huja nchini na kuleta mila na desturi zao ambazo si nzuri sana. Kwa mfano, watalii mara nyingi hawaoni haya wanapotembea wakiwa nusu uchi huku wakishikana mikono na kupigana pambaja hadharani. Haya ni mambo ya kustaajabisha hasa sisi Waafrika. Baadhi ya vijana nao hujiingiza katika uhusiano wa kimahaba na watalii hao wa kike na hata wa kiume. Huu ni utovu wa nidhamu kwa vijana wetu.

Licha ya watalii kutuletea fedha nyingi za kigeni tunaona kuwa faida tunayopata kutoka kwao si nyingi sana. Kwa mfano, watalii husafiri kwa ndege zinazotoka mashirika yao. Hata mahoteli wanamolala na kulipia ni ya mashirika ya kutoka janibu za huko ugenini. Magari wanayosafiri watalii pia ni ya makampuni ya kutoka kwao kama vile 'Pollmans', 'Ust', 'Francrossaco', 'UTC' na kadhalika.

Ingekuwa bora kama watalii wote wanaotaka kuingia nchini wawekewe masharti ya kusafiri kwa shirika la ndege la 'Kenya Airways'. Wafikapo hapa wajipumzishe na kustarehe katika mahoteli yanayomilikiwa na wakenya. Kisha wasafirishwe kwa kutumia usafiri wa umma kama vile magari ya 'matatu'. Hapo ndipo tutakapoweza kupata faida kemkem kutokana na utalii.

Tukitazama kwa makini tutaona kuwa faida za utalii ni chache kuliko hasara zake. Hata hivyo, utalii si lazima uwe wa wageni peke yake hata wakenya wanaweza kuwa watalii.

Maswali

a) Fupisha aya ya kwanza na ya pili. (Maneno 55-60)

(alama 8, utiririko 2)

Matayarisho

For More Free KCSE Past papers visit www.freekcsepastpapers.com

Jibu

b) Eleza madhara ya utalii kama yanavyojitokeza kuanzia aya ya tatu hadi ya nne. (Maneno 35-40)
(alama 4, utiririko 1)

Matayarisho

Jibu

3. MATUMIZI YA LUGHA : (ALAMA 40)

a) Tofautisha sauti hizi :

(alama 2)

i) /t/

ii) /z/

b) Tunga sentensi kudhihirisha matumizi ya nomino katika ngeli ya ku-ku

(alama 2)

c) Andika sentensi itakayodhihirisha matumizi mbalimbali ya 'po'

(alama 2)

d) Andika maana ya maneno yaliyopigiwa mstari.
Wahandisi hao walikarabati barabara hiyo barabara.

(alama 2)

e) Tunga sentensi kuonyesha kishazi huru na tegemezi.

(alama 2)

f) Yakinisha :
Asingefika mapema asingempata

(alama 2)

g) Nyambua vitenzi vifuatavyo katika kauli zilizo katika mabano.

(alama 2)

i) ja (tendewa)

ii) oa (tendesha)

h) Bainisha virai vilivyopigiwa mstari katika sentensi ifuatayo.
Watoto hawa wameimba vizuri sana.

(alama 2)

i) Andika kinyume cha sentensi ifuatayo :
Mwalimu alipoingia darasani wanafunzi walisimama.

(alama 2)

j) Tambua aina za shamirisho katika sentensi hii : (alama 3)
Mwalimu aliandikiwa insha kwa kalamu.

.....
.....

k) Andika katika udogo (alama 3)
Mti huo uliangukia nyumba ya mvulana

.....
.....

l) Andika katika usemi wa taarifa : (alama 2)
"Niitie watoto wangu wote kesho," baba aliomba.

.....
.....

m) Tunga sentensi yenye muundo ufuatao. (alama 2)
KN (N + V) + KT (T + E)

.....
.....

n) Akifisha : (alama 3)
salaale umewahi kumwona ngombe kondoo au mbuzi mwenye miguu mitatu.

.....
.....

o) Ainisha mofimu katika neno : (alama 3)
sijakuletea

.....
.....

p) Eleza matumizi ya 'ji' katika sentensi hii : (alama 2)

Mfugaji alijikata kidole

.....
.....

q) Jaza jedwali (alama 4)

Kitenzi	Kivumishi	Nomino
Boresha		
Safisha		

4. ISIMU JAMII : (ALAMA 10)

Mtu I : Habari customer.

Mtu II : Mzuri bwana. Leo nimefika mapema.

Mtu I : Hivyo ni poa sana. Nikuletee nini ?

Mtu II : Chai ya mkandaa na silesi mbili tafadhali.

a) Tambua sajili inayorejelewa na mazungumzo haya.

(alama 2)

b) Tambua Mtu I and Mtu II

(alama 2)

c) Fafanua sifa tatu za sajili hiyo zinazojitokeza katika mazungumzo haya.

(alama 6)